legibus optimum a nobis accedat incrementum, & ab omnibus judicibus obſervandum: &, ſi prætereatur, contemptoribus periculoſum ſit.

In AUTHENT. de defenſ. Civit. §. Jusjurandum. col. 3. tit. 2. ſeu Nov. 15. cap. 1. & in authent. Jusjurandum quod præſt. ab his. §. pen. col. 2. tit. 3. Seu in jurejurando ſubjecto Novellæ 8.

HOdie jurant *ſe facturos, ſecundum quod eis viſum fuerit juſtius & melius, exceptis defenſoribus civitatum qui jurant*, Omnia ſecundum leges, & jura ſe facturos.

§. 1. Patroni [1] autem cauſarum, qui utrique parti ſuum præſtantes auxilium ingrediuntur, cum lis fuerit conteſtata, poſt narrationem propoſitam, & contradictionem objectam [2], in qualicunque judicio majore, vel minore, vel apud arbitros, ſive ex compromiſſo, ſive aliter datos, vel electos, ſacroſanctis evangeliis tactis juramentum præſtent, *Quod [3] omni quidem virtute ſua omnique ope, quod verum & juſtum exiſtimaverint, clientibus ſuis inferre procurabunt: nihil ſtudii relinquentes, quod ſibi poſſibile eſt: non autem credita ſibi cauſa cognita, quod improba ſit, vel penitus deſperata, & ex mendacibus allegationibus compoſita, ipſi ſcientes prudentesque mala conſcientia liti patrocinabuntur: ſed & ſi certamine procedente aliquid tale ſibi cognitum fuerit, a cauſa recedent [4], ab hujusmodi communione ſeſe penitus ſeparantes.* † Hocque ſubſecuto, nulla licentia concedatur ſpreto litigatori ad alterius advocati patrocinium convolare: ne melioribus [5] contemptis, improba advocatio ſubrogetur. † Sin autem pluribus patronis adhibitis, & juramento ab omnibus præſtito, quidam ex his cauſa procedente patrocinandum eſſe crediderint, quidam recuſaverint: exeant quidem recuſantes, volentes autem remaneant: cauſæ etenim terminus manifeſtare poterit, qui timidius, quique audacius judicium, vel reliquerunt, vel protulerunt: nec in hac parte litigatoribus danda licentia alios pro recuſantibus ſubrogare. Dat. 4. Kal. April. LAMPADIO & ORESTE VV. CC. CONSS. 530.

Si contumax poſtea appareat, & de impenſis.

15. Idem A. Juliano P. P.

SAncimus, omnes judices (ſive in hac florentiſſima civitate, ſive in provinciis) ſi quando abſens perſona citata poſtea apparuerit, non aliter ei judicialem aditum revelare, ſed omnem claudere ei judiciorum copiam, niſi [6] prius omnia damna reſtituat ex hujusmodi vitio adverſariis ejus inflicta, ſive circa ingreſſus litis, ſive circa honoraria advocatorum, vel alias cauſas, quæ in judicio verſantur: æſtimatione judicis [7] quantitate eorum definienda, poſtquam juratum ab eo fuerit, qui fecit expenſas: executoribus negotiorum modis omnibus diſpoſitiones eorum adimplentibus: Scituris judicibus noſtris [& executoribus], quod ſi hoc prætermiſerint, ex ſua ſubſtantia hujusmodi detrimentum læſis reſarcire compellentur. † Quod & in pedaneis judicibus obſervari cenſemus, licet non citati, ſed requiſiti litigatores mala conſcientia abfuerint. Dat. 10. Kal. Maji, LAMPADIO & ORESTE VV. CC. CONSS. 530.

In AUTHENT. de Judic. §. oportet. col. 6. tit. 11. ſeu Nov. 82. cap. 10.

P*Oſt jusjurandum delatum & præſtitum non licet judici amplius taxare. Sed & ſi hodie prius judex taxaverit, & ita ſecundum quantitatem a judice taxatam juratum fuerit: non habeat licentiam judex minus, quam juratum fuerit, condemnare. Sed ſi viderit judex neutrum litigatorum ſubdi debere rationi ſumptuum propter negotii varietatem, ſua ſententia hoc declaret.*

De recuſatione judicis & de appellatione.

16. Idem A. Juliano P. P.

APertiſſimi [8] juris eſt, licere litigatoribus judices [9] delegatos [10], antequam lis inchoetur, recuſare [11]: cum etiam ex generalibus formis [12] Sublimiſſimæ tuæ ſedis ſtatutum ſit, neceſſitatem imponi judice recuſato, partibus ad eligendos arbitros venire, & ſub audientia eorum ſua jura proponere. Licet enim ex imperiali numine judex delegatus eſt, tamen, quia ſine [13] ſuſpicione omnes lites procedere nobis cordi eſt, liceat ei qui ſuſpectum [14] judicem putat, antequam lis inchoetur, eum recuſare, ut ad alium curratur, libello [15] recuſationis ei [16] porrecto: cum poſt litem conteſtatam neque appellari [17] poſſe ante definitivam ſententiam, jam ſtatuerimus, neque recuſari poſſe, ne [18] lites in infinitum extendantur: eodem [19] ſcilicet executore neceſſitatem [20] partibus per ordinarium judicem, & omne civile auxilium imponente, & arbitros eligere, & ad eos venire: & ſic litem apparere [21], quaſi arbitri fuerint ab imperiali culmine delegati. Quod, & ſi ab imperiali majeſtate judex delegatus non ſit, ſed ab alio culmine obtinere cenſemus. Dat. 5. Kal. Maji, *Conſtantinop.* LAMPADIO & ORESTE VV. CC. CONSS. 530.

De Epiſcopo judici ſuſpecto adjungendo.

AUTHENT. ex Nov. 86. c. 2.

In AUTHENT. ut differentes judices audi. Interpellan. allegatio. §. ſi vero contigerit, col. 6. tit. 15. al. Col. 9. tit. 10. ſeu Nov. 86. cap. 2.

S*I vero contigerit, aliquem ſubjectorum noſtrorum in dubitationem habere judicem: jubemus ſanctiſſimum Archiepiſcopum, vel Epiſcopum locorum audire cauſam una cum clariſſimo judice [22]; ut ambo, aut per amicabilem [23] compoſitionem diſſolvant, quæ dubia ſunt, aut per annotationem in ſcripti factam, aut cognitionaliter judicent inter litigantes: ne provinciales recedentes a patria, ad longinqua trahantur examina. Si autem judex Epiſcopo parere noluerit: Principi ſcribat, qui de eo judice ſumet vindictam.*

De militaribus hominibus.

17. Idem A. Joanni PF. P.

CErti juris eſt, quod conceſſa [24] eſt etiam militaribus hominibus judicandi facultas. Quid enim obſtaculi eſt, homines, qui alicujus rei peritiam habent, de ea re judicare? cum ſciamus, & militares magiſtratus, & omnes tales homines per uſum [25] quotidianum jam eſſe approbatos: ut & audiant lites, easque dirimant, & pro ſui [26] & legis ſcientia hujusmodi altercationibus finem imponant. Dat. Kalend. Novemb. LAMPADIO & ORESTE VV. CC. CONSS. 530.

De recuſatione judicis.

18. Idem A. Joanni P. P.

CUm ſpecialis judex, ſive ab Auguſta fortuna, ſive judiciali culmine in aliqua provincia, in qua incuſatus degit, datus eſt: & una pars ſuſpectum [27] eum ſibi eſſe dicit [28]: & forte abſente perſona judicis, & in alias partes [illegible] itinere emenſo [illegible] recuſationis libellum [29] incuſatus offerre: ſancimus, ſi quidem præſto eſt Præſes provinciæ in illa civitate, ubi de ea re dubitatur, licere ei [illegible] judicem putat, libellum eidem adire, & hoc facere in actis manifeſtare. Si autem non eſt moderator provinciæ in præfato loco: hac eadem apud Defenſorem locorum, vel Duumviros municipales geſtis [30] apud eos habitis & celebrare, & judicem quidem eum recuſare: illico [31] autem, [id eſt] intra triduum proximum, ſine ulla dilatione, compelli [32] arbitrum, vel [33] arbitros eligere, & apud eos litigare: ut ne & datus judex removetur, & alter non eligatur: electione videlicet arbitri, ſi variatum [34] inter partes fuerit, ſimili modo, vel Præſidis provinciæ, ſi adeſt, vel defenſoris locorum, vel magiſtratuum municipalium arbitrio dirimenda; & executore negotii, cui mandata eſt hujusmodi cauſæ examinatio [35], imminente: & ſtatutis ab arbitris efficaci [illegible], niſi fuerit provocatum [36]: tunc enim [illegible] ſuſpectus viſus eſt, appellatione trutinata, formam cauſæ imponat legitimam. Dat. Id. Novemb. LAMPADIO & ORESTE VV. CC. CONSS. 530.

TIT. II.

DE SPORTULIS [37], ET SUMPTIBUS IN DIVERSIS JUDICIIS FACIENDIS, ET DE EXECUTORIBUS LITIUM.

Ut exhibitus ab apparitore, cui traditus fuit, obſervetur.

1. Imppp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. ad Potitum Vicarium.

QUisquis fuerit exhibitus [38] usque ad negotii terminum ab eo apparitore, cui primum traditus fuit, obſervari eum decernimus: Si qua præſumptione fuerit hæc manſuetudinis noſtræ poſthabita præceptio, primiſcrinio, qui juſſa temeraverit [39], quinque librarum auri condemnatione multando. Dat. Kal. Jul. *Mediolani*, AUSONIO & OLYBRIO CONSS. 379.

1 Ut utriusque partis advocati in ipſa litis conteſtatione per ſancta Evangelia jurent: *ſe in clientis ſui cauſa, nullam operam nullumque ſtudium intermiſſuros: & cauſam bonam exiſtimare, nec falſi patrocinii ſibi conſcios eſſe. Quod ſi interim dum cognoſcitur cauſa, cauſam improbaverint, ab ea deſiſtant.* nec licentiam litigator habeat alterum patronum invitandi. *Syn. Baſil. h. t. cap.* 14. adde §. 1. *Inſtit. de pœna temere litigantium.* 2 Vid. *l.* 1. *in fin.* J. *de lit. conteſtat.* 3 Patroni cauſarum jurant de fide perferenda & omni integritate. adde *l.* 2. ℥. *de jurejur. propter calumn.* §. 1. *verſ. utriusque. Inſt. de pœna temere litigantium.* 4 Quandocunque advocatus dicit ſe læſam habere conſcientiam ex litis improbitate, poteſt a patrocinio deſiſtere. *Bald.* 5 Melioribus contemptis, ad improbos non eſt refugiendum. 6 Reus e latibulis vel e fuga emergens integris omnibus, id eſt, bonis non venditis non recipitur aliter, quam ſi omnia damna actori reſtituerit, ac præterea ſatisdederit judicio ſiſti, cum de lite diſceptatur pleniſſime. Nam ſummaria cognitio rem non definivit, litem non conſumpſit. *Nov.* 53. *c.* 4. *in fin.* ubi vide Cujac. 7 Hodie actor. *Nov.* 82. *c.* 10. 8 Recuſari poteſt judex ante litis conteſtationem: ſi absque ratione quis & injuſte recuſaverit, hoc eſt, poſt conteſtationem litis repelletur. *Syn. Baſil.* 7. *tit.* 3. *ex tit.* 6. *c.* 2. adde *l.* 4. J. *de jurisd.* 9 Etiam a principe ex juſta cauſa ſuſpicionis: quo caſu coguntur partes arbitros recipere, qui officio delegati fungantur. Staffi. *de lit. grati. & juſti. in mat. recuſat.* Lanfranc. *in tract. recuſat.* 4. *vol. fol.* 146. Barb. *in tract. de Cardinal. legat. a late.* 3. 4. Baſ. *n.* 14. Jac. Menoch. *in tract. de arbitr. judic. lib.* 1. *quæſt.* 74. *n.* 51. Bartol. *in l. quia poterat. ff. ad Senatusconſ. Trebell.* Petr. de Anchor. *in c. judex. de offic. jud. deleg. in* 6. Item *conſil.* 63. & *conſil.* 251. Abb. *in c. ſi quis contra.* 3. *col. ext. de foro competenti.* Mod. 10 Aliud in ordinariis. Uſus apud Gallos diverſum obtinet. Poſſunt enim ordinarii recuſari, vitata tamen calumnia: id enim multa pecuniaria & honoraria puniri ſolet apud eosdem Gallos, conſtitutione Franciſci I. & Caroli IX. vid. Papon. 2. *Not.* 2. *c. des procureurs. ibi. dix ſeptieſme.* 11 Recuſari poteſt judex delegatus ante litis conteſtationem: poſtea, non poteſt. Litem enim conteſtantes, judicem adprobamus. *l. ult.* J. *de exceptionibus.* vide Hartmann. 2. *pract.* 1. *obſ.* 11. vid. *Ecl.* 3. *fol.* 62. & *ib. tit.* 8. *fol.* 86. 12 Vid. *l.* 2. ℥. *de off. præf. præt. Orient.* 13 *l.* 47. *ff. h. t.* 14 Recuſari judex ſuſpectus poteſt. De exceptionibus recuſatoriis adverſus judices, vid. Oldendorp. *cap.* 7. *Enchiridii exceptionis* 1. Hartmannus tamen unicam tantum eſſe cauſam recuſationis ait, quæ varias cauſas habeat: *dicto loco obſ.* 9. quod interpretatione indiget: Obſcurum eſt enim illud, *unica eſt cauſa ex variis cauſis inſurgens.* De refutatione judicum vide plura apud Cujac. 9. *obſ.* 10. & 23. Hoc adde, cauſas recuſationis attendi vel ex perſona ſolius judicis, vel judicis ac unius litigatorum ſimul, vel ratione territorii, vel ratione cauſæ: de quibus vide Papon. 2. *Not. in princip.* 15 Recuſatur judex libello, *ut hic.* vel apud acta. *l. ult.* J. *h. t.* libello recuſationis vel actis inſerta cauſa. *l.* 9. *in fin. princip. ff. de liberali cauſa.* eaque legitima, non levi. vide Hartmann. *d. l. obſ.* 11. Specialiter etiam cauſas exprimi uſus obtinuit, *cap. Suſpicionis. cap. cum ſpeciali. extr. ut lite non conteſtat.* Quid ſi recuſatus ſententiam dixit? nulla cenſebitur. vide Oldendorp. *c.* 5. *de ſententiis*, & *re jud.* Hartmann. 1. *pract.* 1. *obſ.* 10. 16 Non ut de cauſis recuſationis cognoſcat, ſed ut judiciali munere abſtineat: non enim ipſe de cauſis ipſius recuſationis ſuæ cognoſcit, legitimæ ſint necne, ſed arbiter. vide Hartmann. 2. *obſerv.* 1. *obſervat.* 13. adde *l. ult.* J. *h. t.* 17 *l.* 4. J. *de jurisdict.* vid. *l. ult.* J. *de ſent. interloc.* 18 Nota rationem quare ab interlocutoria non appellatur. 19 In eo ſcilicet. *Hal.* 20 Recuſatus delegatus, poteſt per ſe vel per ordinarium imminere, ut eligantur arbitri. 21 *Al.* apparentes, ab apparendo, unde apparitores ab apparere, *al.* apparare, *id eſt*, ordinare. 22 i. e. præſide. 23 Transactionis ſpecies eſt, arbitramentum, ut vocant. 24 *l.* 6. J. *de jurisd. omn. jud.* & ℥. *de off. milit. jud.* Milites poſſunt eſſe judices: ergo imperiti juris munere judicandi fungi poſſunt, dixi ad *l.* 1. ℥. *de adſeſſ.* & *domeſt. l.* 1. ℥. *de poſtulando.* adde Hotom. 26. *Illuſtr.* 25 Peritia uſu & praxi comparatur. 26 Magis tamen ex legis conſcientia quam ſua judicare debet: legis conſcientia ſecundum acta & probata, *l.* 13. §. 2. *verſ. & ſi per.* ℥. *h. t. l.* 6. §. 1. *ff. de off. præſid.* vid. ad hunc locum Hotom. 26. *Illuſtr.* 27 Dixi ad *l.* 16. *ſupr. h. t.* 28 Adi Jaſonem *ad* §. *omnium. n.* 9. *Inſtitut. de act.* Alexand. *ad rubr. ff. de offic. ejus, cui mandat. col.* 3. & *ad l. A divo Pio. in princ. ff. de re jud.* Ruinum *hic.* Menochium *in tract. de arbitr. jud. l.* 1. *q.* 74. *n.* 50. Mod. 29 Judicis recuſatio fit coram ipſo judice, qui recuſatur: aut eo abſente, coram judice ad quem, aut eo abſente, coram municipali. adde 1. Wurmſer. 1. *obſ.* 5. 30 Suſpectus judex recuſatur per libellum, vel apud acta. adde Cujac. 9. *obſerv.* 23. 31 Fit *illico*, quod fit intra triduum. vid. *l.* 3. ℥. *de errore advoc.* De triduo. v. Cuj. *c.* 5. *de præſcr.* 32 Recuſatione oblata, coguntur litigatores optare arbitros. Hujus generis arbitri, *juris arbitri* dicuntur: quo loco notandum eſt, Tres caſus in jure expreſſos, quibus eliguntur juris arbitri. Primus caſus eſt, *ut hic.* & *cap. ſuſpicion.* 39. *extr. de officio delegat. cum ſpeciali* 61. *extr. de appellat.* Secundus, quoties ambigitur de revocatione literarum *c. paſtoralis.* 53. *extr. de appell.* Tertius de quo 11. *quæſt.* 1. *c. clericum.* 3. adde *Gl. in c. ſtatutum.* 11. *de reſcriptis. in ſexto*, v. Schenckium 1. *Concluſ.* 49. 33 Differt in eo jus civile a canonico. Canonico namque jure coguntur, partes eligere arbitros præciſe, id eſt, ſine alternatione, *c. ſecundo requiris.* 41. *c. cum ſpeciali.* 61. *extr. de appellat. c. licet. extr. de foro competente.* 34 Si variatur inter partes de eligendo arbitro, judex arbitrum dare poteſt. *l.* 17. §. 6. *ff. de recept. qui arbitr.* 35 Exactio. *Hal.* ἐκβίβασμα. vide Cujac. *cap.* 9. *obſerv.* 23. *in fin.* 36 Ad quem? ſi princeps vel prætor judicem recuſatum dedit, recuſati loco arbiter datur: a cujus ſententia, Princeps vel prætor, id eſt, qui dedit, appellabitur: poteſt enim ab arbitrio appellari. *l.* 9. *ff. qui ſatiſd. cog.*

37 Id eſt, ſalariis, quæ conventus reus dat executoribus. Cur hæc ſalaria ita appellentur, vid. Budæum *ad l. ſi mulier.* 5. *ff. de donat. inter vir.* Alciatum 3. *diſp.* 17. Cujac. *hic.* & *l.* 17. *obſ. cap.* 12. *l.* 6. §. 1. *ff. de decurionib.* 7. *Synopſ. Baſil.* 4. Ab iis præſtandis fiſcus eſt immunis; fiſcus enim ſemper litigat gratis. Julian. *ad Nov.* 17. *cap.* 3. & Epiſcopi. *Nov.* 123. *cap.* 28. & perſonæ tenuiores. *l. ult.* J. *de fruct. & lit. expenſ. Nov.* 17. *c.* 3. 38 Id eſt, ductus ad judicium. 39 Id eſt, qui alium ἐκβίβασῃ, ſeu executorem dederit, *Synopſ. Baſil.* 7. *tit.* 4. *c.* περὶ ταξεωτῶν 17.

De his qui edicta perferunt in provincias.

2. [1].

QUi [2] ſacra pragmatica, aut edicta perferunt eorum, qui geſturi ſunt magiſtratum civilem, aut militarem, quindecim [3] ſolos aureos ex provincia referunto, & nihil amplius: quod ſi plus recipiant, quadruplum reddant, non valentes ad ſui defenſionem proponere, quod a volentibus id quod amplius eſt, acceperunt. Sed huc usque generalis eſt conſtitutio: Poſtea vero propriam definit pœnam contra Ducem Thebaidos, ad quem reſcripta eſt, & eos qui poſt hanc eundem adipiſcentur magiſtratum, niſi a transgreſſoribus legis definitam exegerint pœnam.

De executoribus removendis & puniendis.

3. Iidem AA. Juliano P. P.

[OMnibus] judicibus licentiam præſtamus, (ſive his, quibus a noſtro numine lites mandantur, Illuſtribus vel Spectabilibus, vel Clariſſimis, vel togatis fori cujuscunque Præfecturæ, vel aliis quibusque: vel his, qui ex noſtris judicibus delegandas lites accipiunt) executores [4] ſi ceſſaverint, cauſas eis inſtructas offerre, & removere [5] ab executione eos, & alios idoneos ſupponere, vel etiam multis afficere: ſi quidem illuſtres ſint judices, usque [6] ad ſex ſolidorum ſummam: ſin autem alii, usque ad tres tantummodo aureos: & ad judices, quorum intereſt, referre, quatenus militia exuti pœnas luant corporales. Noſtris autem ampliſſimis judicibus licentia ſit, & majores pœnas, & corporales [7] maculas executoribus imponere, ſi male fuerint circa lites verſati: ut ſciant, non eſſe cauſas a ſe deludendas, nec lucri gratia aliquod eis vitium imponendum. Dat. 5. Kal. April. LAMPADIO & ORESTE CONSS. 530.

De inſinuatione. De edendo. 1. De cautione, judicio ſiſti. 2. De ſolatio ob editionem accipiendo.

4. [8] Imp. JUSTINIANUS *.

IS [9] cui commiſſæ ſunt publicæ aut privatæ commoditates (ſententiæ, aut juſſiones forte hoc loco) a principe, vel aliquo illuſtriſſimorum magiſtratuum, conveniat quidem reum, & priusquam inſinuet illi hujusmodi juſſiones, (interdum enim oportet eas ignorari) neque conſuetas ſportulas accipiat ab ipſo, neque exigat ipſum, niſi exemplum divinæ, aut maximæ juſſionis ediderit ipſe, ex qua commonuit ipſum. † Si vero alterius cujuſpiam magiſtratus publicam aut privatam præceptionem habet, aut Præſidis ejus loci, ne exigat conventum, neque conſueta accipiat: niſi inſinuaverit prius Præſidi provinciæ, ut inde poſſint aſſumere exemplum hi qui conventi ſunt, & libellus eis edatur, aut inſcriptio, in criminalibus. Si vero non obſervatis his conventionem obtulerit, aut conſueta exegerit executor, liceat convento repellere eum. §. 1. Neque vero prætextu fidejuſſionum ſine cauſa damno adficiantur provinciales ab exactoribus, vel pro conſtitutione procuratoris: ſed ſi quidem immobilem poſſeſſionem habent, juratoriam emittant ſcripturam, ſi vero non habent, fidejuſſorem usque ad quinquaginta auri libras præſtent indemnitatis gratia. † Controverſia autem orta de perſona fidejuſſoris, vel de tenore juratoriæ cautionis: apud Epiſcopum civitatis, & Patrem & Ecdicum, ſeu defenſorem, ea dirimatur, neceſſitatem habente exactore accipere idoneum ab illis judicatum fidejuſſorem, aut cautionem acceptam. Si vero ex divina juſſione, aut maxima præceptione moneatur omnimodo ipſam perſonam abducere, nec ipſam fidejuſſori credere, tunc liceat ipſi non accipere fidejuſſorem, ſed ducere perſonam ſine damno, & cum omni moderatione. † Deo vero amabilis locorum Epiſcopus, ſi permiſerit conculcari legem, aut non minatus fuerit adverſus transgreſſorem, & Dei offenſionem incurrat, & imperialem experietur animi motum. Similiter vero & Præſes provinciæ ſi negligat legem, & carebit magiſtratu, & publicatus in perpetuum relegabitur. §. 2. Ne accipiant autem exactores, qui edunt libellos, aut inſcriptiones & conventiones, aut inſtrumenta ultra quam ſequente conſtitutione permiſſum eſt ſolatii loco, aut, ſi transgreſſi fuerint, ſubjaceant ejus pœnis. V. ***. Dat. Kal. Jun. CP. DN. JUSTINIANO perp. A. III. CONS. 533.

TIT. III.

DE PEDANEIS [10] JUDICIBUS [11].

De Procuratore Cæſaris.

1. Imp. GORDIANUS A. Vicariis.

PRocuratori noſtro non [12] vice Præſidis agenti, dandi judices inter privatas perſonas non competere facultatem, manifeſtum eſt: & ideo ſi (ut allegaſtis) inter privatas perſonas is, cujus meminiſtis, arbitros dandos putavit; ſententia ab eis prolata, nullo [13] jure ſubſiſtit. PP. Kal. Febr. ATTICO & PRÆTEXTATO CONSS. 243.

In quibus cauſis poſſunt Præſides judices dare.

2. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Vicariis.

PLacet nobis, Præſides de his cauſis, in quibus, quod ipſi non poſſent cognoſcere, antehac pedaneos judices dabant, notionis ſuæ examen adhibere: ita tamen, ut, ſi vel propter occupationes publicas, vel propter cauſarum multitudinem omnia hujusmodi negotia non potuerint cognoſcere, judices dandi habeant poteſtatem. Quod non ita accipi convenit, ut in his etiam cauſis, in quibus ſolebant ex officio ſuo cognoſcere [14], dandi judices licentia eis permiſſa credatur. Quod usque adeo in Præſidum cognitione retinendum eſt, ut eorum judicia non diminuta videantur: dum tamen, & de ingenuitate [15], ſuper qua poterant [16] etiam ante [17] cognoſcere, & de libertinitate Præſides ipſi dijudicent [18]. Datum 15. Kal. Auguſt. CC. CONSS. 294.

Ut judex datus cognoſcat, non ad judicium præſidale remittat. De appellatione.

3. Exemplum ſacrarum literarum, eorundem AA. & CC. ad Serapionem [19].

PLacet, ut judicibus, (ſi quos Gravitas tua diſceptatores dederit) inſinues, ut delegata ſibi negotia lata ſententia terminent: nec [20] in his cauſis, in quibus pronunciare debent, & poſſunt, facultatem ſibi patere remittendi ad judicium Præſidale, cognoſcant: maxime cum, & ſi judicatio alicui litigatorum parti injuſta videatur, interponendæ provocationis poteſtas a ſententia ex omni cauſa prolata libera litigatoribus tribuatur. Dat. 8. Kal. April. *Antiochiæ*, CC. CONSS. 294.

De judice ſubrogando.

4. Iidem AA. & CC. Firmino.

PLacuit, quotiens pedanei judices dati, poſt litem conteſtatam, vel ad aliud judicium neceſſario [21] diriguntur, vel publicæ utilitatis ratione in alias provincias proficiſcuntur, vel diem [22] obierunt, atque his rationibus negotiis cœptis finis non potuit adhiberi; alium in locum eorum judicem tribui, qui negotium examinet: ne, hujusmodi caſibus intervenientibus, impedimentum aliquod in perſequendis litibus afferatur. Dat. 10. Kal. TIBERIO [23] & MAXIMO CONSS.

In quibus cauſis Præſides poſſunt judices dare.

5. Imp. JULIANUS A. Secundo P. P.

QUædam ſunt negotia, in quibus ſuperfluum eſt, Moderatorem expectare provinciæ: ideoque pedaneos judices (hoc eſt, qui [24] negotia humiliora [25] diſceptant) conſtituendi damus Præſidibus poteſtatem. Dat. 5. Kal. Auguſt. *Antiochiæ*, MAMERTINO & NEVITA CONSS. 364.

Conſtitutio Græca Zenonis de pedaneis judicibus, qua certum numerum pedaneorum judicum introducebat, quos diætetas *vocabat, id eſt, (ut Latino vocabulo exprimam) arbitros. Sed non valde deploranda eſt ejus jactura, ut quam Juſtinianus in univerſum ſuſtulerit, aliis duodecim pedaneis judicibus in Zenonianorum locum inſtitutis.* Novell. 82. de judicibus. cap. 1. vetus. *Antonius Contius.*

TIT. IV.

QUI PRO SUA JURISDICTIONE JUDICES DARE, DARIVE [26] POSSUNT.

Non poteſt delegari cauſa, quæ ad jurisdictionem delegantis non pertinet: & ille, cui delegatur, debet eſſe de jurisdictione delegantis. Bald.

1. Impp. THEOD. & VALENT. AA. Cyro P. P.

IN cauſarum delegationibus illud conſultiſſime præcipimus obſervari, ut ita valeant, ſi [27] ad jurisdictionem pertineant delegantis. Quod ſi quis alienæ jurisdictionis [28] cauſam crediderit delegandam, nec præcepto cognitorem datum patientiam [29] accommodare cenſemus. Et ſi contra leges obtemperaverit deleganti: omnia, quæ ab ea delegatione geruntur, ita pro [30] infectis haberi præcipimus, ac ſi ipſi, qui delegaverant, alienæ jurisdictionis judices reſediſſent: ut ne [31] appellandi quidem neceſſitas victis adverſus eas ſententias imponatur. [Hæc tenent,] niſi judices a [32] nobis ſpecialiter delegantibus dati, aliis cauſas delegaverint judicandas: nam his delegantibus, nullo perſonarum cauſarumve habito tractatu, appellationum ad eos jure judicia remeabunt. Dat. 13. Kal. Januar. VALENTINIANO A. & ANATOLIO CONSS. 440.

1 Hæc conſtitutio ex Baſilicis reſtituta a Cujac. 12. *obſ.* 22. 2 Latina interpretatio. 3 Nota quantitatem ſportularum. Cum hac conſtitutione convenit conſtitutio Attalarici apud Caſſiodorum *lib.* 9. 4 Executores duo ſingulis judicibus attributi erant. vide Cujac. *ad Nov.* 82. *c.* 7. 5 Executor, ob negligentiam, officio ſuo poteſt privari. 6 Multæ dicendæ jus usque ad ſex & tres ſolidos. 7 Executor delinquens, in officio corporali multa puniri a majore judice poteſt. 8 Hanc legem ex baſilicis reſtituit Cujac. 12. *obſ.* 22. 9 Latina interpretatio.

10 *Pedanei judices* quaſi plano pede aut ſtantes judicabant, non pro tribunali aut ſedentes: imo collatitio aut fortuito ſcamno vel ceſpite. *Novell.* 71. *cap.* 1. unde & a Græcis χαμαιδικασταὶ dicuntur, & διαιτηταὶ κληρωτοί. Vide *Nov.* 82. & *ib.* Cujac. Pedaneis ſingulæ cauſæ cognoſcendæ a magiſtratibus delegabantur: cognitionem habuerunt, non jurisdictionem: *l. ult. ſupr. ubi & apud quem cognit. reſtit.* adde *l.* 5. *in pr. ff. de re judicata, l.* 99. *ff. de verb. ſign.* humiliores cauſas diſceptabant. *l. ult.* J. *h. t.* 11 Vide ſi operæ eſt, Alciat. *l.* 1. *parerg. c.* 43. Crinit. *de honeſta diſciplina c.* 7. *lib.* 15. Coraſ. *epiſt. quæſt. c.* 2. Rainald. Corſ. *lib.* 2. *indagat. cap.* 21. Aul. Gellium ſive Agellium *noct. Attic. lib.* 3. *cap.* 18. Briſſon. *ſelect. antiquit. lib.* 3 *c.* 18. Mod. 12 Vid. *l.* 23. §. 1. *ff. de appell.* 13 Sententia ejus qui delegatus eſt ab incompetenti judice, ipſo jure nulla eſt: facit *lex ult. in fin. ff. de jurisd.* 14 Eadem plane ſententia accipiendum videtur, quod hic dicitur: *ex officio ſuo*, qua in ſtipulationum diviſione JC. dixit; *a mero prætoris officio*, *in l.* 5. *ff. de verb. oblig.* id eſt, quod ipſius proprium eſt, atque jure magiſtratus ei competit: quod etiam jus dicentis officium appellatur *in l.* 1. *ff. de jurisdict.* & diſtinguitur ab officio judicis *in d. l.* 5. nec enim ea, quæ *in d. l.* 1. enumerantur, ad pedanei judicis officium pertinent, quorum nihil ille poteſt. Cæterum totam hanc legem ex profeſſo enarrat Coraſius: præter quem vide ad ejusdem explicationem Alciat. *lib.* 2. *paradox. cap.* 2. Charondam *de jurisdict. pag.* 51. Vandum *lib.* 1. *quæſt. jur. c.* 10. Vaconium denique *lib.* 2. *declar.* 82. Mod. 15 Adde *l.* 32. §. 7. *ff. de recept. qui arbitr.* 16 *l.* 2. *infr. de libertis & eorum lib. l.* 6. *infr. de reb. cred.* 17 Vid. Plinium *l.* 10. *epiſt. ad Trajan.* 18 Non pedanei: Ut hinc poſſis colligere, Pedaneos judices humiliorum litium eſſe judices. *l. ult. infr. h. t.* vid. tamen *l.* 6. *infr. de reb. cred. l.* 2. *infr. de libertis & eorum liber.* 19 Præſidem. 20 Delegati cauſas ſibi delegatas debent judicare, nec eas ad delegantem remittere. 21 Revocatione delegati non finitur inſtantia. 22 Morte delegati delegatio non finitur, ſed ex eisdem actis per ſubrogatum judicatur. 23 Hos Conſules non reperio in Faſtis. 24 Facit *l.* 2. *in fin. ſupr. h. t.* 25 Humiliora negotia, puta trecentorum aureorum, eaque Juſtinianus vult eos diſceptare, ἐν σχήματι παρασημειώσεως, παρασημείωσις, comprehendit præcipua capita eorum, quæ dicuntur ὡς ἐν συνόψει καὶ δι᾽ ὀλίγων. nec cognoſcunt plene, cognitionaliter, actis accurate diligenterque confectis, ſed per annotationem tantum. vid. *Nov.* 82. *c.* 5. & Cujac. *ibid.* Goth. Confer. *l. un.* §. *ſed non poteſt. ff. de off. conſul.* Jure Canonico indiſtincte, omnes cauſæ etiam majores trecentorum aureorum delegari poſſunt. *cap. paſtoralis.* 28. *extr. de offic. & poteſt. jud. deleg.* Anſ.

26 Infamis poteſtne judex dari? non poteſt. *l.* 2. *ff. de ſenatorib. l.* 12. §. 2. *ff. de judiciis. cap. ſuper eo. extr. de electione.* poteſt tamen eſſe arbiter. vid. Wurmſer. 1. *pract.* 1. *obſ.* 14. Goth. Ad hunc titulum vid. Menoch. *de arbitrar. jud. lib.* 1. *quæſt.* 54. *num.* 17. & *ſeq.* & *quæſt.* 37. *num.* 33. Cujac. *lib.* 1. *obſerv. cap.* 6. Marant. *de Ordin. judic.* 4. *part.* 5. *diſtinct. n.* 27. S. L. 27 Delegare quis ea tantum poteſt, quæ in ſua jurisdictione habet. 28 Marantha *de ordine judiciorum* 4. *part.* 5. *diſtinct. n.* 27. Dd. *ad leg.* 1. *ff. de officio ejus, cui mand.* ubi poſt Alexandrum Jaſon *n.* 63. *verſ.* 3. *principaliter.* Decius *n.* 84. Bonon. *num.* 136. & 137. Sebaſt. Sapia *n.* 86. Caſpar. Valaſ. *ad l. imperium.* 3. *ff. de jurisdict. n.* 212. ubi Longovallius *n.* 28. Menoch. *de arbitr. jud. lib.* 1. *quæſt.* 37. *num.* 33. & *quæſt.* 54. *n.* 17. Vaconius denique *lib.* 6. *declar.* 84. & Bened. Capra *in reg. obſerv.* 76. Mod. 29 Patientiam. Cujac. 1. *obſ.* 6. Patientiam accommodare eſt obtemperare: & ita locutus eſt Caſſiodor. 7. *formularum*, patientiam commodare, & Gellius 1. *c.* 13. culpa impatientiæ. 30 Delegatio facta ab incompetenti judice, eſt ipſo jure nulla. 31 Et merito: appellationes enim remedia ſunt adverſus injuſtam ſententiam. Sententia nulla, non eſt ſententia. — 32 Delegati a Principe poſſunt ſubdelegare. vid. *l.* 5. *infr. de judiciis.*